

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Het Moerasmosoortje

Berg, A. van den. 2001. *Arrhenia lobata*. *Coolia* 44(2): 117-118.

Bij het voorbereiden van een NMV-excursie naar het Urkerbos op 27 oktober was ik, samen met Yvonne en Gerrit van Duuren, in de gelegenheid om met de beheerder Douwe Walta ook een bezoek te brengen aan het Van der Lijn-reservaat. Dit geologisch reservaat wijkt af van zijn omgeving door het ontbreken van een boom- en struiklaag. Naast een 25-tal min of meer 'gewone' soorten troffen we op lokaal in grote hoeveelheden voorkomende mossen een zijdelings gesteeld paddestoeltje aan. In plaats van plaatjes aan de onderzijde van het hoedje, zoals het een normale paddestoel betaamt, bevonden zich hier slechts enkele ribbeltjes.

De determinatie van het geslacht *Arrhenia* (Mosoortje) was in het veld niet zo moeilijk aangezien we hierop gelijkende paddestoeltjes wel vaker hadden gezien, maar dan vooral in de duinen, maar altijd op pure zandgrond. In dit geval groeide de paddestoeltjes echter op mossen in een zeer natte omgeving op keileem.

Thuis werden met behulp van het derde deel van de Flora Agaricina Neerlandica (Bas *et al.*, 1995) de meegenomen exemplaren gedetermineerd als *Arrhenia lobata*, het Moerasmosoortje. De beschrijving klopte volkomen behalve de groeitijd. Deze stond aangegeven als april-mei en onze vondst was toch echt in oktober. Voor alle zekerheid zijn de gedroogde exemplaren, via Ger van Zanen, voorgelegd aan Leo Jalink van het Nationaal Herbarium in Leiden, die bevestigde dat dit inderdaad *Arrhenia lobata*, het Moerasmosoortje, was.

Het Overzicht van de paddestoelen in Nederland (Arnolds *et al.*, 1995) vermeldt dat het Moerasmosoortje een zeer zeldzame necrotrofe parasiet is op slaapmosses in kalkrijke moerassen. De soort was opgenomen in de Rode Lijst van 1989 als bedreigd met uitsterven wegens de kwetsbaarheid van zijn milieu voor verdroging, verzuring en vermessing. In de Rode Lijst van 1996 is hij opgenomen als Gevoelig (GE).

Tot 27 oktober 2000 was de soort slechts uit 5 kilometerhokken bekend, alle gelegen buiten de provincie Flevoland, zoals uit kaart 27-6 van deel I van de Verspreidingsatlas blijkt. Het Van der Lijn-reservaat bevestigt dus zijn faam, ook voor paddestoelen.

Oorspronkelijk was dit artikeltje bedoeld voor het mededelingenblad van Flevolandschap om aan te geven dat er in het Urkerbos diverse bijzondere soorten voorkomen en om zo meer belangstelling te kweken voor paddestoelen in het algemeen en tevens voor de Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders. Op die manier hopen we van de inwoners van Flevoland tips binnen krijgen over het voorkomen van al dan niet bijzondere soorten, want het gebied is te groot om het met alleen de leden van de werkgroep te onder-

zoeken.

Onze dank gaat uit naar Douwe Walta en Dr. L. Jalink voor resp. de toestemming voor het bezoek en de determinatie van de soort.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. 1995. Overzicht van de Paddestoelen in Nederland, Uitgave Nederlands Mycologische Vereniging, Wijster.
- Bas, C. *et al.* 1995. Flora Agaricina Neerlandica 3. Balkema, Rotterdam. Bewerking *Arrhenia* door Th.W. Kuyper.
- Chrispijn, R. *et al.* 2000. Kaartenbijlage Overzicht van de Paddestoelen in Nederland, Deel I, NMV, Baarn.

Atte van den Berg, Wijhe

***Phleogena faginea* (Fr.: Fr.) Link en *Entoloma testaceum* (Bres.) Noordel. nieuw voor Nederland**

Veerkamp, M.T. 2001. *Phleogena faginea* (Fr.: Fr.) Link and *Entoloma testaceum* (Bres.) Noordel. new for the Netherlands. *Coolia* 44(2): 118-119.

In 1993 vond ik in mijn bosproefvlakken in het Bentheimerwald en het Samernrot *Phleogena faginea* en sindsdien kijk ik in Nederland naar deze soort uit. Beide bossen liggen net over de grens op de hoogte van Oldenzaal, en als er in Nederland geschikt biotoop aanwezig is kan de afstand voor het bereiken van Nederland geen bezwaar zijn. In oktober, de afgelopen herfst, was het dan zover. Voor onderzoeksinstituut Alterra ben ik momenteel bezig met een onderzoek naar paddestoelen op groot dood beukenhout. We hebben daarvoor in totaal 200 dode beukenstammen geselecteerd die verschillen in diameter en verteringsgraad en op verschillende locaties liggen. Het was op de laatste geselecteerde stam dat ik de soort vond. In de kroondomeinen ten westen van Apeldoorn groeide ze in de spleten van de bast op een staande, afgebroken dode beukenstam ('snag') in een Wintereiken-beukenbos dat sinds 1986 niet meer beheerd wordt en waar de beuken 240 jaar oud zijn. Ook in Bentheim en het Samernrot groeide de soort in spleten van de bast op staande dode bomen, maar hier was het op haagbeuk. De soort is zeldzaam in heel Europa (Krieglsteiner, 2000) en ik denk dat we hier een soort in handen hebben die indicatief is voor min of meer natuurlijke oude bossen. Ook Heilmann-Clausen & Christensen (2000) vermelden de soort als indicator voor waardevolle bossen met dood beukenhout in Denemarken.

De soort is weinig opvallend en je zult er echt naar moeten zoeken. Het bestaat uit een lichtbruin bolletje van 1-3 mm op een witachtige steel. Ingedroogd ruiken ze sterk naar maggi. Ze komen meestal in grote aantallen bij elkaar voor. En hoewel de vruchtlichamen iets van een gesteeld bovistje weg hebben behoort de soort tot de Phragmobasidiomyceten, ze hebben basidiën met dwarssepten. Fantastisch om te zien zijn ook de als een kurkentrekker gedraaide hyfen in het peridium. Er staat een goede afbeelding van deze soort in het eerder genoemde boek van Krieglsteiner.

Phleogena faginea was niet de enige leuke soort die ik afgelopen herfst op de beukenstammen tegenkwam. In Wulperhorst, een beukenbos op rivierklei bij Zeist liggen